

Urkraft

Vidgade vyer

Bredare perspektiv och ett ökat kollektivt ekonomiskt tänkande. Det och mycket mer menar doktorn i Amerikastudier, Pamela Caro, att de kvinnliga aktivisterna inom småbrukarrörelsen bidragit till.

Text & foto: Lisa Karlsson

CHILE. Pamela Caro har länge studerat kvinnokampen i så väl hemlandet Chile som på den latinamerikanska kontinenten. När vi träffas över en kaffe i hennes lum-miga trädgård är det bara veckor kvar tills hon ska presentera sin doktorsavhandling i Amerikastudier med inriktning på sociologi och politik. I sin avhandling har hon undersökt agroindustrins inverkan på landsbygdslivet i Chile och Argentina. Ett tema som i mycket berör det vi ska tala om; de kvinnliga aktivisternas inflytande i småbrukarrörelsen.

–I Chile stärktes fackförbunden för lantarbetare mycket i och med Salvador Allendes jordbruksreform på 60-talet. Men dessa rörelser bestod enbart av män. Kvinnorna uteslöts, berättar Pamela Caro.

På den tiden arbetade människorna på landsbygden fortfarande som anställda hos godsherrar på så kallade *haciendas*. Mannen i hushållet var den formellt anställda som fick lön, men hela familjen bidrog till arbetet. Barnen sågs som hjälpredor och kvinnorna utförde arbete som hushållerskor eller ammor.

I slutet av 60-talet och fram till militärkuppen 1973 var omkring 35 procent av Chiles småbrukare fackligt anslutna. Men under diktaturens förbjöds fackliga organisationer. Aktivister greps och fackliga ledare dödades.

–Repressionen medförde att kvinnorna på landsbygden började organisera sig, ofta med målet att hitta sina försvunna familjemedlemmar.

Agroindustrin stärkte kvinnorna

De första fröna till kvinnliga fackliga småbrukarorganisationer såddes på 80-talet, av kvinnor som än idag har ledande positioner i kampen för småbrukarkvinnornas rättigheter.

–Det var bland andra Alicia Muñoz och Francisca Rodríguez, som i två olika instanser lade grunden för

småbrukarkvinnornas kamp i Chile. De lade aldrig sin aktivism åt sidan, inte ens när Francisca gick i exil i Sovjetunionen och Alicia tvingades leva *clandestino* i Chile.

Under samma tidsperiod tog exporten av livsmedel fart vilket medförde att anställningsformerna och anställningsvillkoren för lantarbetarkvinnorna förändrades.

–Även om agroindustrin som jordbruksmodell innebar många negativa aspekter, så innebar den också något positivt eftersom den gav kvinnorna en lön. Den innebar ett erkännande av kvinnornas ekonomiska bidrag till hushållen. Hushållssysslorna, de egna hönsen, de egna små odlingarna för självhushåll, det var osynliga oavlönade arbeten. Men inkomsten som anställningarna i jordbruksföretagen gav, de märktes.

Den egna lönen bidrog till att ge kvinnorna på landsbygden en röst. De fick möjlighet att delta i de organisationer och fackförbund som kom att startas – men de behandlades fortsatt missgynnsamt. Männen i organisationerna såg alltid till att kvinnorna var inkapslade i kvinnosektionen, medan ledningen styrdes och bestod av män.

–Så såg det ut fram till dess att Francisca Rodríguez lyckades bli vald till ordförande för den Nationella rörelsen för småbrukare och urfolk i Chile, Musech. Det var i början av 90-talet, när demokratin kommit åter. För de manliga ledarna inom fackförbundet var detta något hemskt som de tolererade med mycket motvilja.

Matsuveränitet är ett exempel på en fråga som inte fanns på den internationella politiska agendan innan småbrukarkvinnorna tog upp den.

Pamela Caro

Pamela Caro är doktor i Amerikastudier med inriktning på sociologi och politik.

Viktiga inspiratörer

Alicia Muñoz blev även hon vald till ordförande för den småbrukarorganisation hon var aktiv i, Newen. Men kvinnorna insåg snart att ordförandeposten inte var tillräckligt för att leda utvecklingen mot jämställdhet framåt. Som ett svar på intoleransen och negationen gentemot de kvinnliga aktivisterna bildade de därför 1997, tillsammans med ett 40-tal andra aktivistkvinnor, sin egen Nationella organisation för småbrukar- och urfolkskvinnor, Anamuri.

– Fram tills idag är Anamuri den enda nationella rörelsen för småbrukarkvinnor i Chile. Det finns lokala, mindre organisationer, eller organisationer som stöds av staten. Men ingenting som liknar Anamuri.

Anamuri har även varit en viktig inspiratör för andra småbrukarkvinnor i Latinamerika och bildandet av liknande organisationer, däribland Conamuri i Paraguay och Femucarinap i Peru.

Pamela Caro gör en paus och sippar på det redan svala kaffet. Tar en bit av ett kex, tuggar eftertänksamt och fortsätter:

– Matsuveränitet är ett exempel på en fråga som inte fanns på den internationella politiska agendan innan småbrukarkvinnorna tog upp den. Det som FNs livsmedels- och jordbruksorganisation, FAO, hade fört upp på dagordningen på 1990–2000-talet, var matsäkerhet. Som inte alls är det samma.

Matsuveränitet däremot, menar Pamela Caro, innebär

ett erkännande för alla de kvinnor som i urminnes tider ägnat sig åt att odla grödor, föda upp djur och samla frön.

Nya perspektiv

Till en av de senare frågorna som de kvinnliga aktivisterna lyft hör införandet av folklig småbrukarfeminism i rörelserna.

– Småbrukarrörelserna har aldrig tidigare förklarat sig som feminister, men under CLOC/La Vía Campesinas kongress i Quito 2010 deklarerades för första gången att ”utan feminism finns ingen socialism”.

Termen feminism installerades på så sätt i organisationen för att under de följande åren långsamt utvecklas och arbetas med.

Genom att föra upp dessa teman på agendan tog rörelserna en ny väg, tror Pamela Caro.

– Innan hade de ett mer ekonomiskt fokus, med paroller som ”jorden till den som brukar den”. Nu är perspektivet bredare. Både matsuveränitet och *buen vivir* är motsatser till klassiska ekonomiska begrepp då de innebär att producera för en allmännytta – inte för att ge avkastning.

Urfolkens kosmvision bidrar därmed med något som saknas i den västerländska ekonomiska visionen, anser Pamela Caro.

– Den tillför en form av kollektiv ekonomi som inte finns varken inom det liberala eller socialistiska ekonomiska tankesättet. **R**